

תעודות

עוד על שיבושים בלשון הצבאית

במאמרו, תחת הכותרת „עברית זו שיבשו“ (מערכות קמ"א), מנסה רס"ג נויבך להוכיח כי העברית בה משתמשים המפקדים בצבא בכתיבת מכתבים, הוראות או פקודות, זרועה שיבוש-לשון. בטוחני כי הדוגמאות אותן בחר בעל המאמר אינן מאפיינות מפקדים אשר הלשון העברית שגורה בפה. הדוגמאות המובאות הן אלו של מפקדים אשר ממש אינם יודעים עברית, וע"כ אינן מוכיחות „שיבוש-לשון“, אלא חוסר ידיעת השפה. קצין הכותב: „הנני להסבירך אותך שבטופס הנ"ל... וגו'“ או זה הכותב: „נא על כך להוראותך החמורות לפקודיך“ אינו קצין אשר לשונו נשתבשה לו, אלא אדם אשר אינו יודע עברית כהלכה. יש להמליץ בפני כל המפקדים האלה שילמדו עברית. טוב היה עושה רס"ג נויבך אילו היה מפנה דבריו דוקא אל אותם מפקדים השולטים היטב בשפה העברית, ומשום-מה סיגלו לעצמם מין „סלנג“ צבאי המוצא ביטוי הן בסירוס השפה העברית, הן בסגנון והן בהגיון הדברים הנכתבים. להל דוגמאות:

● מרבים להשתמש בביטוי „במידה ו...“ כמילת תנאי, תחת המילה הפשוטה „אם“. הביטוי „במידה ו...“ אין לו כל אחיזה במקורות השפה העברית ולא טמון בו גם כל יופי מיוחד. חבל שאנו זונחים את המלה הקטנה והפשוטה „אם“:

● רבים משתמשים במילה „באם“ כמילת תנאי, תחת המילה „אם“ — אף כאן ל"ב" שהוספנו למלה „אם“ אין אחיזה במקורות וזה הסבור שעלידי הוספת „ב" הוא נוהל יתר תוקף למלת התנאי — אינו אלא טועה;

● לאחרונה נפוץ מאוד אצלנו השימוש במלה „מסגרת“. לדוגמה, „בשנה הבאה לא נוכל לאייש את הפערים במסגרות החדשות של חיל זה“. תחת זאת יותר פשוט, יותר נאה ויותר „נקי“ לומר: „בשנה הבאה לא נוכל לאייש את הפערים ביחידות החדשות של חיל זה“. שמעתי מדריך אומר להניכיו: „במסגרת שיעור זה נלמד התקפה על מתחם מוגן“, תחת לומר: „בשיעור זה נלמד התקפה על מתחם מוגן“;

● אף זו רעה חולה, שאנו משתמשים יתר על המידה במלה „גורם“ או „גורמים“. לעיתים אנו רואים מכתב אחד המשופץ ב„גורמים“ רבים, כמו „לא כל הגורמים הכיעו הסכמתם להצעה המובאת במכתבך“, או „גורמים רבים גרמו לכך שהמועדים לא התיצבו לקורס, גורם א' מצבהכך ביחידות, גורם ב': ההודעה הגיעה באיחור... וגו'“;

● בזמן האחרון אנו „מבצעים“ דברים על כל צעד ושעל — לדוגמה: „הנ"ל יועמד לדין על אשר לא ביצע את פקודתי“ (תחת „...על אשר לא מילא את פקודתי“); או „הקורס בוצע לפי המסגרת שנקבעה למפרע“ (תחת „הקורס נערך לפי המתכונת שהותתה מראש“); או כפי שמפקדים רבים נוהגים לציין בתעודת השחרור של חייליהם „חייל מסור, מסודר, בעל יזמה... אשר ביצע את כל המוטל עליו לשביעות רצון מפקדיו“ (תחת לומר... „אשר עשה את כל המוטל עליו...“). רצוי מאוד להבדיל בין ביצועו של מבצע לבין סתם עשייה.

● רבים המפקדים הנוהגים לסיים את מכתביהם בסעיף אחרון במלה „לידיעתך“ (ואף זאת כבר העיר רס"ג נויבך במובן אחר, בדוגמה שהביא בתחילת מאמרו). שימוש זה הוא כה נפוץ שלא לצורך, עד שלעתים הוא „צורם“ את ההגיון, לדוגמה:

1. „הריני להודיעך כי מועמדותו של הנ"ל לקורס נדונה ונדחתה“.

2. „לידיעתך“.

הרי מהאמור בסעיף 1 כבר מובן שענין זה הוא „לידיעתך“, לשם מה יש להוסיף סעיף מיוחד? אלא שרבים נוהגים להוסיף סעיף אחרון זה, בן מלה אחת, מתוך שגרה, אפילו אם הדבר נוגד את ההגיון.

הדוגמאות המתוארות לעיל אינן נחלת צה"ל דוקא, ויש להן אחיזה חזקה גם במוסדות ציבוריים-אזרחיים רבים. אנו, המצויים על שפה בהירה ומובנת, חייבים שבעתיים להמנע

משיבושים כאלה. לכללי הכתיבה, עליהם ממליץ רס"ג נויבך, אוסיף עוד שלושה:

● השתמש בעברית פשוטה (להבדיל מעברית מליצית) אולם נכונה, ואל תנסה לחפש חידושי לשון בלתי בודקים!

● אין סגנון צבאי — יש רק סגנון עברי. השתמש בו!

● מכתבך יהיה קצר ולענין (אולם אל תקצר על חשבון בהירות המכתב)! סא"ל מ. ארז